

Adrijen Rič

DVADEST JEDNA LJUBAVNA PESMA

I

Kad god u ovom gradu ekrani zatrepere
pornografijom, vampirima naučne fantastike,
obmanjenim plaćenicima što se saginju pod bičem,
i mi moramo da idemo... jednostavno kao da koračamo
kroz smeće natopljeno kišom, kroz senzacionalističke
svireposti naših komšiluka.

Moramo da shvatimo naše živote neodvojive
od onih užeglih snova, praska metala, sramota,
i crvene begonije što opasno blista
sa prozora na šestom spratu iznajmljene zgrade,
ili dugonogih devojaka koje se igraju loptom
na srednjoškolskom igralištu.

Niko nije ni pomislio da ćemo ovde doći. Želimo da živimo
kao drveće, kao javori što bukne kroz sumporni vazduh,
ispegavljeni ožiljcima, a ipak bujno pupe
naše životinjske strasti ukorenjene u ovaj grad.

II

Budim se u tvom krevetu. Znam da sam sanjala.

Mnogo ranije, budilnik nas je razdvojio.

Sad si za stolom satima. Znam šta sam sanjala:

naša prijateljica pesnikinja ulazi u sobu
u kojoj pišem danima.

Skice, verzije, pesme rasute su svuda,

a ja želim da joj pokažem jednu pesmu

koja je pesma mog života. Ipak, oklevam

i budim se. Poljubila si mi kosu

da me probudiš. *Sanjala sam da si pesma,*

recimo, pesma koju bih nekom da pokažem...

Smejem se i ponovo tonem u san

u kome gorim od želje da te pokažem svima koje volim

u kome gorim od želje da se slobodno krećemo zajedno,

što nije nimalo lako, pod silom gravitacije,

koja kotrlja busenje duboko u vazduh koji isparava.

III

Nedelje moraju da nadoknade sve godine
u kojima si mi nedostajala, i ja tebi. Jer nismo više mlade,
što ova čudna iskrivljenost u vremenu ponavlja: nismo više mlade.
Da li sam sa dvadeset šetala ulicama izjutra,
a noge mi poskakivale čistijom radošću?
Ili se naginjala kroz prozor nad gradom
da oslušnem budućnost
kao što slušam žilama naštimovanim da na njima sviraš?
A ti, i dalje ideš ka meni u istom tempu.
Oči su ti večne, zelene varnice irisa u rano leto,
zeleno-plavi dragušac okupan izvorom.
Da, sa dvadeset smo mislili da ćemo živeti večno
Sa četrdest pet želim da znam gde su nam granice.
Dodirujem te i znam da se nismo rodile sutra,
a nekako, pomoći ću ti da živiš, i ti meni,
a nekako, moraš mi pomoći da umrem, i ja tebi.

IV

Kad se mlada svetlost proleća prelomi na običnim zidovima,
Pez Doradu, robi sa popustom, prodavnici cipela,
vraćam se od tebe... Vučem ceger sa namirnicama
i jurim ka liftu. Vrata mi se skoro pred nosom zatvaraju.
Iza njih muškarac, uglađen, stariji, savršeno skrojen,
na koga kreštim – *Za ime Boga, zadržite ih!*
Histerična žena – kaže dok mi se sklanja s puta.
Onda ulazim u kuhinju da raspakujem kese;
kuvam kafu, otvaram prozor, puštam Ninu Simon
koja peva *Here Comes the Sun...* I otvaram pismo
dok ispijam ukusnu kafu, ukusnu muziku,
telom još uvek i lakim i teškim od tebe. Iz pisma
ispada kopija nečeg što je napisao dvadesetsedmogodišnji
muškarac, zarobljenik, koga muče u zatvoru:
*Moje genitalije su predmet takvog sadističkog izživljavanja
i stalno me drže budnog u bolovima...*
Uradi sve što možeš da preživiš.
Znaš, mislim da muškarci vole ratove...
I moj neizlečiv bes, nezaceljene rane
pucaju u suzama još više, i neutješno plačem,
i oni još uvek kontrolišu svet, i tebe nema u mom naručju.

V

Iz ovog stana punog knjiga, pod teškim vilicama,
mogle bi se izleći razjarene oči
čudovišta, lako: čim otvoriš knjige, moraš da se suočiš
sa naličjem svega što si volela –
police i klešta spremno čuvani, brnjica
kroz koju čak i najbolji glasovi moraju da mumljaju,
tišina koja sahranjuje neželjenu decu –
žene, devijante, svedoke – u pustinjskom pesku.
Kenet kaže da slaže knjige
tako da može da gleda u Blejka i Kafku dok piše;
Da; ali ipak u obzir moramo uzeti Svifta
koji je prezirao žensko telo, a slavio njen um,
i Geteov strah od majki, Klodea koji je klevetao Žida,
i duhove umetnika – njihove ruke sklopljene su vekovima –
koji su umrli na rođenju, mudre žene spaljene na lomači,
Vekove nenapisanih knjiga, nagomilane iza ovih polica;
a mi još uvek moramo da zurimo u odsustvo
muškaraca koji nisu hteli, žena koje nisu mogle, da govore
sa našim životom – ovom još uvek neiskopanom rupom
po imenu civilizacija, ovim činom prevođenja, ovim polu-svetom.

VI

Tvoje male ruke, savršeno su jednake mojima –
samo je palac veći, duži – Mogla bih da poverujem svetu
u ovim, ili u mnogim rukama poput ovih,
koje su za mašinama ili volanom
ili dodiruju ljudsko lice... takve bi ruke mogle
pravilno da okrenu nerođeno dete u porođajnom kanalu
ili da navedu izviđački spasilački brod
kroz ledene bregove, ili sastave
male, iglene tesnace velikih kratera
koji na svojim stranama nose
prste ushićene žene što krupnim koracima
ide do sibiline izbe ili Jelisejske pećine –
takve bi ruke mogle sprovesti neizbežno nasilje
sa takvom hladnokrvnošću, sa takvom kontrolom
raspona i granica nasilja,
da bi na kraju svako nasilje bilo prevaziđeno.

VII

Kakva bi to zver pretvorila sopstveni život u reči?
O kakvom pokajanju govorimo?
– pa ipak, dok pišem ove reči, ja i živim.
Da li je sve ovo približno zavijanju žderavca
koje menja pesmu divljine?
Kada sam daleko od tebe i pokušavam da te pretočim u reči
da li te samo koristim, kao reku ili rat?
A kako sam iskoristila reke, a kako sam iskoristila ratove
da pobegnem od pisanja najgorih od svih stvari –
ne tuđih zločina, ne čak naše sopstvene smrti,
već nemogućnosti da želim našu sopstvenu slobodu dovoljno strasno
da bi sparušeni brestovi, bolesne reke, masakri izgledali
samo kao simboli tog skrnavljenja nas samih?

VIII

Vidim sebe pre mnogo godina na Sunionu,
boli me naduto stopalo, ličim na Filokteta
u ženskom obličju, i hramljem dugačkom stazom,
dok ne legnem na rt nad tamnim morem
i dole vidim crvene stene na mestu gde mi bešumni uvojak
beline govori o udaru talasa,
i zamišljam silinu te vode sa te visine,
znajući da namerno samoubistvo nije moj posao,
a ipak sve vreme gajim i odmeravam tu ranu.
E pa, to je gotovo. Žena koja je negovala
sopstvenu patnju sada je mrtva. Ja sam njen potomak.
Obožavam taj ožiljak koji mi je ostavila,
ali odavde hoću dalje s tobom,
boreći se sa iskušenjem da mi bol postane zanimanje.

IX

Tvoja tišina danas je jezero gde potonule stvari žive.
Želim da vidim kako podignute kaplju i suše se na suncu.
Ne vidim svoje lice tu, već druga lica,
čak i tvoje u nekim drugim godinama.
Štagod da se tamo izgubilo, potrebno je i tebi i meni –
nekakav sat od starog zlata, od vode zamagljena istorija bolesti,
ključ... Čak i mulj i oblutak sa dna
zaslužuju treptaj priznanja. Plašim se ove tišine,

ovog nerazgovetnog života. Čekam vetar koji će mi
ovoga puta nežno otvoriti ovu vodu
prekrivenu čaršavima i pokazati šta mogu da uradim
za tebe, koja si uvek neimenovano
imenovala za druge, čak i za mene.

X

Tvoj pas, miran i bezazlen, drema među našim kricima,
naša prošaputana zora kuje zaveru od naših
telefonskih poziva. Ona zna – šta ona zna?
Ako ovako drska tvrdim da čitam
iz njenih očiju, nalazim u njima samo sopstvene životinjske misli:
da stvorenja moraju naći jedno drugo zarad telesnog uživanja,
da glasovi duše putuju kroz telo dalje od onog
što je ograničen mozak mogao da predvidi,
da zemaljske noći postaju hladnije za one
na istom putovanju, koji žele da dodirnu
jedno stvorenje-putnika čistog do kraja;
da smo bez nežnosti svi mi u paklu.

XI

Svaki vrh je krater. Po zakonu vulkana
svaki od njih ima jasan i večit izgled žene.
Nema visine bez dubine, bez vatrenog jezgra,
iako se naši slameni đonovi raspadaju na stvrđnutoj lavi.
Putovala bih sa tobom na svaku svetu planinu
i tamo pušila kao sibila nagnuta nad svoj tronožac.
Pružila bih se ka tvojoj ruci dok se penjemo uz stazu,
da osetim kako ti arterije sijaju u mom stisku,
i nikad ne propuste da primete taj mali cvet nalik na dragi kamen,
nama nepoznat, bezimen dok ga ne preimenujemo,
što prijanja uz stenu koju polako menja –
taj detalj izvan nas, koji nas vraća nama,
bio je ovde pre nas, znao je da ćemo doći, i videti dalje od sebe.

XII

Dok spavamo, okrećemo se kao planete
što kruže po svom ponoćnom polju:
dodir je dovoljan da nam pokaže
da nismo same u kosmosu, čak i kad spavamo:

san – utvare dva sveta

šetaju kroz svoje utvarne gradove, i skoro da govore jedne drugima.

Prilazim tvojim promrmljanim rečima

Izgovorenim pre toliko svetlosnih – ili mračnih – godina

da mi se čini da čujem sopstveni glas.

Ali glasovi su nam različiti, čak i kad spavamo,

i tela tako slična, ipak su tako različita.

i prošlost što nam odzvanja u krvotoku

natovarena je različitim jezicima, različitim značenjima –

u bilo koji letopis sveta koji delimo

moglo bi se upisati novo značenje:

da smo bile dva ljubavnika istog pola,

dve žene jedne generacije.

XIII

Pravila se krše kao toplomer

živa se prosipa po iscrtanim sistemima

negde smo na selu koje nema jezik

ni zakone, jurimo gavranove i cariče

kroz klisure neistražene još od zore

šta god radimo zajedno čista je domišljatost

mape koje su nam dali zastarele su

godinama se vozimo kroz pustinju

pitajući se da li će voda izdržati

halucinacije se pretvaraju u jednostavna sela

muzika na radiju postaje jasnija –

nije ni *Rosenkavalier* ni *Gotterdammerung*¹

već ženski glas koji peva nove reči

na stare melodije, tihim basom. Flauta

na kojoj sviraju žene izvan zakona.

XIV

Ta tvoja predstava pilota

potvrdila je moju predstavu o tebi: rekla si, *On se uporno*

strmoglavljuje u talase, namerno

dok mi sklupčani u otvorenom prolazu

povraćamo u plastične kese

već tri sata između San Pjera i Mikelona.

Nikad ti nisam bila bliža.

¹ Štrausova opera *Kavaljer s ružom* i Vagnerova opera *Sumrak bogova*. (Prim. prev.)

U ovoj zagušljivoj kabini u kojoj se tek venčani parovi zbijaju jedno uz drugo u krilu i zagrljaju, dodirujem ti butinu da nas obe utešim, ti svoju ruku stavljajući na moju, i ostajemo tako da zajedno patimo u sopstvenim telima, kao da je sva patnja fizička, dodirujemo se u prisustvu stranaca koji ništa ne znaju i nije im stalo dok povraćaju svoju ličnu bol kao da je sva patnja fizička.

((p)lutajuća pesma, nenumerisana)

Šta god se desilo s nama, proganjaće me tvoje telo, jer ljubav vodiš prefinjeno i nežno, poput poluuvijene lepeze napupelog lista paprati u šumi koju tek što je ispralo sunce. A butine, putene i darežljive među kojima je moje lice toliko puta svršilo – kriju nevinost i mudrost mestašca koje je moj jezik pronašao. Proganjaće me i živ, nezasićeni ples tvojih bradavica u mojim ustima – tvoj dodir na meni, snažan, zaštitnički, u potrazi za mnom, tvoj čvrst jezik i nežni prsti koji stižu do mesta na kome sam te godinama čekala: u svojoj ružičasto-vlažnoj pećini – šta god da se desi, tako će biti.

XV

Ako bih i ležala sa tobom na onoj plaži gde belu, praznu i čistu zelenu vodu greje Golfska struja ne bismo mogle da ostanemo tu i ležimo zato što bi vetar nanosio fini pesak na nas kao da je protiv nas ako pokušamo da se odbranimo i ne uspemo ako se odvezemo na drugo mesto da spavamo jedna drugoj u naručju u krevetima uskim kao zatvorski madraci i budemo umorne i ne spavamo zajedno jer ovo je sve što smo pronašle pa smo tu i došle – da li je sve to do nas? Ako se čvrsto držim okolnosti mogla bih da ne osetim odgovornost. Samo ona koja kaže da nije izabrala, na kraju je gubitnica.

XVI

Tamo gde si ti, s druge strane grada, i ja sam sa tobom
kao avgustovska noć što je
uspavana, zalivski topla, morem okupana. Gledam kako spavaš,
pored očišćene natkasne, bez sjaja,
natrpane našim četkicama, knjigama, bočicama na mesečini –
kroz slani voćnjak u izmaglici, ležeći pored tebe
posmatram crveni zalazak sunca kroz ulazna vrata kabine,
uz Mocartov g-mol na kasetofonu
tonem u san uz muziku mora.
Ovo ostrvo Menhetn dovoljno je daleko
od tebe, daleko od mene, a opet blizu:
Čujem te kako dišeš večeras, i znam da ti je lice
na gore okrenuto, i da polusvetlost traga
za tvojim darežljivim, nežnim usnama
na kojima bol i smeh zajedno spavaju.

XVII

Niko nije ni osuđen ni predodređen da nekog voli.
I mada nismo heroine, slučajnosti se dešavaju,
u našim životima kao automobilske nesreće,
i knjige koje nas menjaju, i susedstva
u koja se selimo i na kraju ih zavorimo.
Tristan i Izolda jedva da je priča,
žene bi bar trebalo da znaju razliku
između ljubavi i smrti. I nema pehara sa otrovom,
ni ispaštanja. Samo naznake da je kasetofon
trebalo da uhvati nekog duha u nama: kasetofon
koji nije samo svirao, već je trebalo da nas sluša
i pouči one posle nas:
ovo smo bili, ovako smo isprobali ljubav,
i ovo su sile koje su u nama bile,
u nama i protiv nas, protiv nas i u nama.

XVIII

Što duže živim, sve više mislim –
dok kiša pada na autoput što vodi na zapad
a crvena svetlost na Riversajd –
čudo je kad su dvoje zajedno.
Jednom i ti pričaš priču

o svom životu, dok drhtanje prodire na površinu tvojih reči.
Priča o našim životima postaje naš život.
Sada si deo fuge preko nečeg što je, sigurna sam,
neki viktorijanski pesnik, nazvao *slanim otuđenim morem*.
Takve mi reči padaju na pamet. Jer,
da, osećam otuđenost. Kao što osećam kako se zora
probija kroz svanuće. Nešto: procep svetlosti – ?
Negde između tuge i srdžbe, prostor u kome sam
usamljena Adrijen, otvara se. I postaje sve hladniji.

XIX

Zar postaje sve hladnije kada ponovo
počnem da se dodirujem, kad se čvrsta veza kida?
kada se golo lice što je gledalo unazad
polako okrene i pogleda u sadašnjost,
u oko zime, grada, besa, siromaštva i smrti
i usne se razdvoje da kažu: *Nastaviću da živim?*
Da li zvučim hladno kada ti u snu ili
u ovoj pesmi kažem: *Čuda ne postoje?*
(Odmah sam ti rekla da želim običan život,
Menhetn je ostrvo, dovoljno za mene.)
Kad bih mogla da ti pokažem –
Da su dve žene zajedno delo
koje ništa u civilizaciji nije pojednostavilo,
da je dvoje zajedno delo
herojsko u svojoj običnosti,
kao spora lopta i lagani lob
pri čemu puna koncentracija postaje rutina –
pogledaj u lica onih koji su to izabrali.

XX

Taj razgovor, koji nekako uvek tek što nismo
vodili, odvija se u mojoj glavi,
noću dok Hadson treperi pod svetlima Nju Džerzija
A u zagađenoj vodi ipak se ponekad čak
i mesec ogleda
nazirem ženu
koju sam volela, kako se davi u tajnama, dok joj strah seče grlo
i guši je kao dlaka. To je ona
sa kojom sam pokušala da govorim i čija se povređena, izrazita glava
udaljila od bola, i sada tone sve dublje i dublje

gde ne može da me čuje,
i uskoro ću znati da sam pričala sa sopstvenom dušom.

XXI

Tamni dovratok, plavo i tuđe kamenje
velikih oblina koje je zamreškao kamen
ispunjava svetlost letnje noći koja se uzdiže
sa dna horizonta – kada sam rekla „procep svetlosti“
na ovo sam mislila. A ovo jednostavno nije Stounhendž
niti bilo koje drugo mesto do misao
bačena nazad tamo gde je njena samoća,
podeljena, a koja se može izabrati bez usamljenosti,
ne tako lako i bez bola kojim se definiše
krug, teške senke, velika svetlost.
Biram da budem plesač na toj svetlosti,
poluukaljanoj tamom, nešto što se kreće
tim prostorom, boja kamena koji
pozdravlja mesec, ipak, nešto više od kamena:
žena. Biram da ovde hodam. I da iscrtam ovaj krug.

1974-1976.

(S engleskog prevela **Marija Rakić-Šaranac**)

Izvornik: Adrienne Rich, The Fact of a Doorframe, Selected poems 1950-2001, "W. W. Norton & Company", New York-London, 2002, str. 143-154.